

## Nr 8

**Försvarsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller ekonomiskt försvar inom handelsdepartementets verksamhetsområde**

I betänkandet behandlas de förslag i propositionen 1975:1 bilaga 12 (handelsdepartementet) om anslag m. m. för budgetåret 1975/76 till det ekonomiska försvaret som regeringen – efter föredragning av statsrådet Feldt – förelagt riksdagen.

**Ekonomiskt försvar**

Inom det ekonomiska försvaret har under en följd av år bedrivits studier och viss försöksverksamhet beträffande långsiktsplanering i huvudsak efter mönster av det planeringssystem som har utvecklats för det militära försvaret och civilförsvaret. En sammanfattande redogörelse för detta arbete lämnas i budgetpropositionen (bil. 12 s. 11–12). Arbetet bedrivs med sikte på att få fram underlag för ett långsiktigt försvarsbeslut år 1977.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, som närmast ansvarar för långsiktsplaneringen har i anslutning härtill också behandlat frågor rörande programindelning för det ekonomiska försvaret och för överstyrelsens egen verksamhet. Enligt lämnade anvisningar har överstyrelsen för budgetåret 1975/76 vid sidan av ordinarie anslagsframställning även lämnat en anslagsframställning i programtermer. Vid beredningen av anslagsframställningarna har regeringen funnit det lämpligt att för riksdagen redovisa anslagen för överstyrelsens verksamhet budgetåret 1975/76 i programtermer.

I propositionen föreslås att överstyrelsens egen verksamhet inom det ekonomiska försvaret förs samman i sju program som alla redovisas under förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Övriga anslag under litt. F utgår. Anslagen under kapitalbudgeten berörs däremot inte av omläggningen.

Under fonden för beredskapslagring och förrådsfonden för ekonomiskt försvar skall – liksom hittills – redovisas alla intäkter och kostnader som uppkommer till följd av beredskapslagring hos överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Balans mellan intäkter och kostnader på driftstaten för vardera fonden fås genom omföreling av erforderligt belopp från anslaget F 1. Det omförda beloppet bokförels som intäkt på fonderna.

1. **Överstyrelsen för ekonomiskt försvar.** Regeringen har under punkten F 1 (s. 80–99) förelagitt riksdagen att

1. till Överstyrelsen för ekonomiskt försvar för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 104 044 000 kr.,

2. medge att avtal om statlig kreditgaranti för lån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en ram av sammanlagt 60 000 000 kr.,
3. godkänna de grunder för disposition av clearingfonden för olja som föredragande statsrådet har förordat.

*Programindelning m. m.*

Som framgår av det föregående redovisas överstyrelsens för ekonomiskt försvar verksamhet fr. o. m. budgetåret 1975/76 i programtermer. Det innebär att verksamheten i fortsättningen delas upp på ett antal program. I propositionen föreslås följande programindelning.

1. Livsmedel
2. Beklädnad m. m.
3. Bränsle, drivmedel
4. Sjukvård
5. Kemiska produkter m. m.
6. Metaller m. m.
7. Övrigt.

Inom programmet *Livsmedel* faller huvuddelen av beredskapsförberedelserna för livsmedelsförsörjningen inom statens jordbruksnämnds ansvarsområde. Överstyrelsens uppgifter inom programmet begränsar sig till beredskapslagring och produktionsplanläggning avseende gödsel- och bekämpningsmedel samt – i samverkan med jordbruksnämnden – undanförsel och förstöringsplanläggning inom hela livsmedelsområdet.

Jordbruksnämnden svarar för alla behovsberäkningar med hänsyn till att de beredskapslagrade varorna uteslutande används för livsmedelsförsörjningen.

Programmet *Beklädnad m. m.* omfattar frågor rörande beklädnads-, övriga textil- och lädervaror. Till programmet hör även prövning av ansökningar om avskrivningslån och lånegarantier till teko-, sko- och garveriindustrier och samråd med andra myndigheter i fråga om stöd till skoindustrin.

Programmet *Bränsle, drivmedel* omfattar försörjningsplaner för bränslen och drivmedel samt utredningar, planläggning och åtgärder för försörjningsberedskapen, tvångslagringen samt långivning i anslutning härtill, samordningsfrågor inom energisektorn, underlag, planläggning och åtgärder för regleringar och ransoneringar, oljedistributionsfrågor, uppförande, förvaltning och drift av oljelagringsanläggningar, teknisk granskning och tillsyn av statsbidragsanläggningar och anläggningar för skyddad oljelagring för vilka överstyrelsen är tillsynsmyndighet. Till programmet hör även beredskapsplanläggningen för en central bränsleförsörjningsmyndighet.

Verksamheten inom programmet *Sjukvård* omfattar beredskapslagring och produktionsplanläggning avseende sjukvårds- och läkemedelsförnödenheter, förbandsartiklar och kirurgiska instrument samt – i samverkan med socialstyrelsen – undanförselplanläggning inom socialstyrelsens ansvarsområde.

Programmet *Kemiska produkter m. m.* omfattar övergripande planering, företagsplanläggning, beredskapslagring och samordning i fråga om varuslagen kemiska produkter, petroleumprodukter, gummi- och plastvaror och varor av mineraliska ämnen utom metaller samt beträffande trävarutillverkning, massa-, pappers- och pappersvarutillverkning och grafisk produktion.

Programmet *Metaller m. m.* omfattar övergripande planering, företagsplanläggning, beredskapslagring och samordning inom näringsområdena malmbrytning, metallframställning samt verkstadsvarutillverkning och annan tillverkning. Till programmet hänförs även projektet angående utveckling av gengasverk.

Till programmet *Övrigt* hänförs dels verksamhet inom överstyrelsens utredningsbyrå och varubyrå som är gemensam för flera program eller inte hänförlig till annat program, bl. a. beredskapsplaneringen för en handels- och industrikommission, dels planeringssekretariatets arbetsuppgifter, administration, ekonomi, informationsbehandling samt informationssektionens verksamhet.

Vid programredovisningen har verksamheten indelats i ett antal verksamhetsområden. Dessa är sex till antalet. Indelningen är följande.

1. Övergripande planering
2. Företagsplanläggning
3. Beredskapslagring
4. Samordning
5. Information och utbildning
6. Administration.

De olika verksamhetsområdena underindelas i sin tur med hänsyn till de krav och behov som kommer fram vid internbudgetering inom myndigheten.

#### *Utskottet*

Inom det militära försvaret och civilförsvaret tillämpas sedan den 1 juli 1972 ett system för programbudgetering av verksamheten, det s. k. FPE-systemet (försvarets planerings- och ekonomisystem). I bilaga 12 av årets budgetproposition presenteras – efter ett flerårigt utvecklingsarbete – också verksamheten inom det ekonomiska försvaret för riksdagen i programtermer. Från regeringens sida har man därigenom velat skapa möjligheter för överstyrelsen för ekonomiskt försvar att fr. o. m. den 1 juli 1975 programbudgetera sin verksamhet.

Inom totalförsvaret pågår nu förberedelserna för nästa försvarsbeslut. Planeringen inom totalförsvarets olika delar är inriktad på att få fram underlag som kan läggas till grund för ett försvarsbeslut våren 1977 och en parlamentariskt sammansatt utredning arbetar med detta mål i sikte. Det måste vara angeläget att det underlag som tas fram är någorlunda enhetligt ut-

format. Utskottet har inte något att erinra mot att man inom det ekonomiska försvaret, räknat fr. o. m. den 1 juli 1975, övergår från nuvarande anslagsredovisning till programbudgetering. Det bör, såvitt utskottet kan se, i viss mån underlätta en samordning av det intensiva planerings- och utredningsarbetet inför 1977 års försvarsbeslut, som i princip skall omfatta hela totalförsvaret.

Utskottet har inte något att erinra mot att den i propositionen genomförda programindelningen av överstyrelsens verksamhet tills vidare kommer till användning. Mot bakgrund av erfarenheterna hittills från FPE-systemets tillämpning inom det militära försvaret vill utskottet för sin del understryka vikten av att ambitionsnivån för de olika programmen från början inte sätts alltför högt. Härför talar inte bara planeringsekonomiska skäl. Inom det ekonomiska försvaret tvingas man av naturliga skäl att i stor utsträckning arbeta med ett kortare perspektiv än vad som är fallet inom det militära försvaret och civilförsvaret. Konsekvensen härav måste enligt utskottets mening bli en kraftsamling på de aktuella beredskapsfrågorna, vilket till någon del får ske på bekostnad av den långsiktiga planeringen.

Överstyrelsen har enligt propositionen f. n. 167 befattningshavare. För att kunna genomföra sina förslag under de olika programmen har överstyrelsen i sin anslagsframställning begärt en personalökning som i propositionen anges till 39 manår, varav 29 avser handläggare. Överstyrelsens förslag avser främst förstärkning av planeringsresurserna för samtliga program samt utökad verksamhet inom bränsle- och drivmedelsprogrammet.

Propositionen tillmötesgår överstyrelsens önskemål på så sätt att 15 nya tjänster föreslås skola inrättas. Sex av dessa avser befattningshavare som redan finns i organisationen. De övriga fördelar sig programvis på följande sätt.

<i>Program</i>	<i>Antal</i>
Beklädnad m. m.	3
Bränsle, drivmedel	2
Kemiska produkter m. m.	1
Övrigt	3
	—
Summa tjänster	9

Av de tjänster som nu tillkommer är fem helt nya. Fyra tjänster har överstyrelsen tidigare inrättat med anlåtande av dels medel från någon av driftstaterna, dels de marginaler som anslagsberäkningen såvitt gäller löner normalt medger. Överstyrelsen bör även i fortsättningen ha viss frihet att på detta sätt tillgodose akuta personalbehov.

Försörjningsberedskapsutredningen och energiberedskapsutredningen väntas slutföra sitt arbete i år. De båda utredningarnas förslag kan komma

att påverka överstyrelsens organisation som anses vara behäftad med vissa svagheter. Enligt vad utskottet har inhämtat kommer en organisationsöversyn inom kort att påbörjas och bedrivs skyndsamt. Den i propositionen föreslagna förstärkningen bör enligt utskottets mening vara ägnad att tillgodose de mest angelägna personalbehoven.

Programmet *Beklädnad* m. m. omfattar bl. a. amorterings- och räntefria lån till teko-, sko- och garveriindustrier (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325). Överstyrelsen har i sin anslagsframställning föreslagit en höjning av investeringsramen för avskrivningslån med 59 milj. kr. för nästa budgetår från 110 milj. kr. till 169 milj. kr. Anslagsbehovet beräknas uppgå till 25 milj. kr.

I förhållande härtill innebär propositionens förslag en ambitionssänkning. I propositionen förordas en uppjustering av ramen med 10 milj. kr. till 120 milj. kr. och behovet av anslagsmedel för avskrivningslån beräknas till 10 milj. kr. Det kan, som utskottet ser saken, vara anledning att även här avvakta resultatet av försörjningsberedskapsutredningens arbete. Utskottet förutsätter att ramen – liksom hittills – prövas kontinuerligt. Vissa möjligheter finns också att vid behov utnyttja den rörliga kredit som regeringen disponerar (se prop. 1975:1 bil. 12 s. 13).

Utskottet skall slutligen något beröra propositionens förslag om disposition av *clearingfonden för olja*.

Clearingfonden inrättades under oljekrisen för att finansiera clearingbidragen för import av olja som inte kunde köpas till priser som rymdes inom den fastställda högstprinsnivån. Den tillfördes medel genom clearingavgifter för vissa oljeprodukter. Sedan clearingverksamheten numera har upphört visar clearingfonden en behållning av ca 33 milj. kr., vilken summa dock kan komma att ändras genom efterdebiteringar och restitutioner.

Utskottet anser, liksom föredragande statsrådet, att behållningen på clearingfonden bör utnyttjas för ändamål som är av betydelse för att stärka försörjningsberedskapen inom energiområdet, t. ex. inköp och lagring av fasta och flytande bränslen. Det bör ankomma på regeringen att – efter förslag av överstyrelsen – besluta om användningen av fondmedlen.

Utskottet, som i övrigt inte finner anledning att gå in på vad som anförs under denna punkt i propositionen, tillstyrker regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 104 044 000 kr.,
2. att riksdagen medger att avtal om statlig kreditgaranti för lån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en ram av sammanlagt 60 000 000 kr.,
3. att riksdagen godkänner de grunder för disposition av clearingfonden för olja som föredragande statsrådet har förordat.

## Fonden för låneunderstöd

2. **Lån till utbyggnad av oljelagringen.** Regeringen har under punkten V:6 (s. 100) föreslagit riksdagen att till Lån till utbyggnad av oljelagringen för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 11 500 000 kr.

Från anslaget bestrids statens kostnader för beredskapslagring av olja enligt en utbyggnadsplan, som godkänts av riksdagen. Staten bidrar med 11,5 milj. kr. för år. Förskjutningar i medelsförbrukningen mellan budgetåren kan dock inträffa, beroende på variationer i utbyggnadstakten.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och hemställer

att riksdagen till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 11 500 000 kr.

3. **Lån till teko-, sko- och garveriindustrier.** Regeringen har under punkten V:7 (s. 100) föreslagit riksdagen att

1. till Lån till teko-, sko- och garveriindustrier för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,

2. medge att avtal om avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en sammanlagd investeringsram av 120 000 000 kr.

Från anslaget bestrids kostnader för de amorterings- och räntefria lån som av beredskapsskäl lämnas till teko-, sko- och garveriindustrierna (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325). Riksdagen har medgett att sådana lån får lämnas inom en investeringsram av 110 milj. kr. Ramen föreslås nu höjd till 120 milj. kr. Behovet av anslagsmedel beräknas i propositionen till 10 milj. kr.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,

2. att riksdagen medger att avtal om avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en sammanlagd investeringsram av 120 000 000 kr.

## Fonden för statens aktier

4. **Överföring av aktierna i AB Oljetransit från Statsföretag AB till fonden för statens aktier.** Under denna rubrik har regeringen (s. 101–103) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om överföring av aktierna i AB Oljetransit från Statsföretag AB till fonden för statens aktier,

2. godkänna vad föredragande statsrådet har anfört om förfarandet vid övertagandet.

Efter beslut av 1956 års riksdag (prop. 1956:120, 201, SU 1956:77, 222, rskr 1956:201, 407) träffades ett avtal med Norge om transittrafik över hamn i Trondheimsfjorden. I samband därmed bildades från svensk sida ett statligt

bolag med huvudsaklig uppgift att uppföra, äga och förvalta en oljelag-ringsanläggning vid Trondheimsfjorden. Man ville därmed underlätta en kontinuerlig tillförsel av främst oljeprodukter till mellersta och norra Sverige vid olika avspärringssituationer men även under vintrar då sjöförbindel-serna till hamnarna i Bottenhavet är avbrutna.

När förvaltningsbolaget Statsföretag AB bildades fördes AB Oljetransit över till förvaltningsbolaget (prop. 1969:121, SU 1969:168, rskr 1969:381). Det föreligger emellertid – påpekar föredragande statsrådet – väsentliga skill-nader mellan målen för den verksamhet som AB Oljetransit bedriver och målen för övriga företag inom Statsföretag AB. Medan de senare främst har till syfte att under krav på lönsamhet uppnå största möjliga expansion, är AB Oljetransits uppgifter av beredskapskaraktär. Av skäl som närmare redovisas i propositionen föreslås därför att huvudmannaskapet för AB Ol-jetransit återförs från Statsföretag AB till staten.

Utskottet, som för sin del inte har något att erinra mot regeringens förslag, hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om överföring av aktierna i AB Oljetransit från Statsföretag AB till fonden för statens aktier,
2. att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har anfört om förfarandet vid övertagandet.

## Fonden för beredskapslagring

### Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond

5. **Lagring för beredskapsändamål.** Regeringen har under punkten VIII:1 (s. 103) föreslagit riksdagen att till Lagring för beredskapsändamål för bud-getåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.

På fonden för beredskapslagring, som inrättades genom beslut av Kungl. Maj:t den 27 maj 1970, redovisas den beredskapslagring som handhas av statens jordbruksnämnd och överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Verksamheten förutsätter en successiv omsättning av lagervaror. Försäljningarna kan i vissa lägen vara större än inköpen. Under anslaget befintlig reservation avser medel för bl. a. återanskaffning av varor.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och hemställer

- att riksdagen till *Lagring för beredskapsändamål* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.

**Diverse kapitalfonder****Förrådsfonden för ekonomiskt försvar**

6. **Förrådsanläggningar m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten IX:7 (s. 103) och hemställer

att riksdagen till *Förrådsanläggningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 77 100 000 kr.

Stockholm den 13 mars 1975

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

*Närvarande:* herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Glimnér (c), Gustavsson i Ängelholm (s), Karl Bengtsson i Varberg (fp), fru Sundström (s), herrar Pettersson i Örebro (c), Brännström (s), herr andre vice talmannen Virgin (m), herrar Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Björk i Gävle (c), Hedberg (s) och Konradsson (s).